

KRIVIČNO PROCESNO PRAVO

<https://doi.org/10.7251/CEST1726208S>

UDK. 343.988:343.2/.7-053.3/.6(47+57)

KRIVIČNI POSTUPAK PREMA MALOLJETNICIMA U RUSKOJ FEDERACIJI

Akademik prof. dr Miodrag N. Simović, prof. dr Vladimir M. Simović

Redovni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, redovni član Evropske akademija nauka i umjernosti, inostrani član Ruske akademije prirodnih nauka, sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u penziji, redovni profesor Pravnog fakultet Univerziteta u Bihaću, profesor emeritus, e-mail: msimovic@anubih.ba; <https://orcid.org/0000-0001-5116-680X>.

Sudija Vrhovnog suda Republike Srpske i redovni profesor Fakulteta za bezbjednost i zaštitu Slobomir P Univerziteta u Banjoj Luci, e-mail: vlado_s@blic.net; <https://orcid.org/0009-0002-9640-6488>.

*„Svako zaslužuje drugu šansu, jer niko nije savršen prvi put“¹
Nelson Mandela*

Sažetak: Krivični postupak prema maloljetnicima u Ruskoj Federaciji karakterišu specifičnost u poređenju sa redovnim postupkom, što se objašnjava potrebom dodatnog obezbjeđenja prava maloljetnih lica. Pri tome, važeći zakoni nisu uvijek sistematski, određene odredbe su u suprotnosti jedna sa drugom i sa opštim odredbama krivičnoprocesnog zakona. Takva situacija otežava primjenjivanje zakona i narušava njegovu jednakost i dovodi do donošenja različitih odluka.

U radu se, se sa stanovišta sistematičnosti krivičnoprocesnih normi, ispituju, između ostalog, one koje se odnose na pojam maloljetnika, osobenosti koje određuju vođenje postupka u odnosu na maloljetne osumnjičene, odnosno optužene, koje se razlikuje od opšteg krivičnog postupka; okolnosti koje treba utvrditi u okviru postupka prema maloljetnicima; učešće zakonskog zastupnika; specifičnost primjene mjera krivičnoprocesnog prinude prema njima; vođenje istražnih radnji; sprovođenje istražnih radnji i obustavu krivičnog postupka, uz primjenu prinudnih mjera vaspitnog djelovanja i odluke koje donose organi preliminarnog istraživanja i sudovi u odnosu na maloljetnike.

Cilj istraživanja je analiza postupka krivičnog gonjenja u slučajevima maloljetnih lica sa stanovišta njegove izbalansiranosti i strukturne stabilnosti. To podrazumijeva primjenjivanje zakonom predviđenih osobenosti istrage i sudskog razmatranja krivičnih djela počinjenih od strane maloljetnika. Uz to, traži se posjedovanje vještina u kontekstu dokazivanja u predmetima maloljetnika, primjene prema njima mjera krivičnopravne prinude, te sprovođenja istražnih i sudskih radnji u njihovom odnosu.

¹ „Каждый заслуживает второго шанса, потому что никто не идеален с первого раза“ (Нельсон Мандела).

Ključne riječi: postupak u krivičnim djelima prema maloljetnicima; specifičnosti poziva i saslušanja maloljetnika; posebnosti zadržavanja; učesće pedagoga (psihologa), zakonski zastupnici.

1. UVOD

Ustav Ruske Federacije (*Конституция Российской Федерации*²) garantuje jednake prava i slobode kako odraslima, tako i djeci i maloljetnicima. Razlike su određene samo tim što djeca i maloljetnicima nemaju mogućnost da sama obezbijede uslove života zbog fizičke nesposobnosti i psihološke nezrelosti. Upravo zbog toga država daje djeci i maloljetnicima garancije brige, zaštite i očuvanja njihovog života i zdravlja (Avaliani, 2009).

Punoljetstvo (*совершеннолетие*) je starosna dob, po dostizanju koje osoba postaje sposobna za pravna djela. Lica koja nisu dostigla punoljetstvo - nazivaju se maljoletnim (*несовершеннолетними*) - lat. *impubes*; *pupillus*; eng. *minor*.

Maloljetnici u posebnim slučajevima mogu postati sposobni (*способный*) za radnje po zakonu prilikom stupanja u brak ili u prisustvu posebnih okolnosti zakonom propisane starosne dobi. Međutim, obično bez prava glasa (*права голосовать*), usvajanja (*усыновлять*) i starateljstva (*опекать*) nad djecom. Starosna ograničenja za konzumiranje alkohola, pušenje, vožnju automobila i pravo glasa u mnogim zemljama mogu se ne poklapati sa vremenom dostizanja punoljetstva.

Može se konstatovati da sa gledišta pravnih normi detinjstvo u većini slučajeva završava sa 16 godina. Upravo u toj dobi maloljetnik može biti pozvan na odgovornost za kršenje zakona, uključujući i krivičnu odgovornost (Kaeren 2009).

Sa 18 godina mladi čovjek postaje potpuno sposoban za pravne radnje, što znači da može imati i sticati svim svojim djelovanjem sva prava i obaveze predviđene zakonodavstvom Ruske Federacije, kao i da snosi punu odgovornost za svoja djela (Anuchkina, 2010).

2. OPŠTE KARAKTERISTIKE VOĐENJA KRIVIČNOG POSTUPAKA PREMA MALOLJETNICIMA

U Rusiji u današnje vrijeme problem tinejdžerskog kriminala (*подростковой преступности*) postaje važan prioritetni pravac pravne politike države (*приоритетное направление правовой политики государства*). Takva politika treba da se sprovodi uzimajući u obzir i rusko iskustvo u borbi protiv prestupnosti u vezi sa maloljetnicima (*несовершеннолетних*), kao i iskustava stranih država (*опыта зарубежных государств*), te i teorijskih mišljenja pravnih naučnika (*теоретических воззрений ученых правоведов*) koji sprovode istraživanja u ovoj oblasti i u praksi primjene prava (*правоприменительной практике*) (Автономов, 2009).

² Usvojen na svenarodnom glasanju 12. decembra 1993. sa izmjenama odobrenim tokom sveruskog glasanja 1. jula 2020. godine.

Jedan od važnih kriterijuma koji određuju efikasnost domaćeg zakonodavstva (*эффективность отечественного законодательства*) u vezi sa maloljetnicima u savremenim uslovima razvoja ruskog društva jeste stvarna mogućnost ostvarivanja prava i sloboda čovjeka i građanina (*реальная возможность реализации прав и свобод человека и гражданина*). Treba napomenuti da je delinkvencija maloljetnika (*преступность несовершеннолетних*) uslovljena ne samo društveno-socijalnim problemima (*общие социальными проблемами*), već i problemima formiranja ličnosti (*проблемами формирования личности*), koji imaju individualni karakter (*индивидуальный характер*) (Исмаилов, 2002). Maloljetnici najosjetljivije (*наиболее чутко*), najoštrije (*остро*) i najranjivije (*ранимо*) reaguju na promjene koje se dešavaju u društvu u poređenju sa osobama starijih starosnih grupa. To je povezano s tim što u procesu socijalizacije (*в процессе социализации*) oni aktivno usvajaju one stereotipe ponašanja (i vrijednosne orijentacije (*ценные ориентации*)) koje im društvo nudi. Štaviše, pogoršanje socio-ekonomske situacije (*ухудшение социально-экономической ситуации*) u zemlji - direktno ima značajniji uticaj na maloljetnike nego na odrasle (Gus'kova, Emel'yanov, Yurchenko, 2009).

Kao što je poznato, za adolescente (*подростков*) su karakteristična svojstva ličnosti vezana za uzrast: emocionalna razdražljivost (*эмоциональная возбудимость*) i impulsivnost (*импульсивность*), nedostatak životnog iskustva (*недостаток жизненного опыта*), precjenjivanje svojih snaga (*переоценка своих сил*) i mogućnosti, oponašanje ponašanja (*подражание поведению*) drugih osoba i drugo. Stoga, primjena različitih saznanja o specifičnostima ličnosti maloljetnika u ruskom zakonodavstvu i u praksi sprovođenja prava (*правоприменительной деятельности*) treba da polazi od karakterističnih svojstava adolescenata.

Sudski postupak u predmetima koji se tiču maloljetnika ima specifičnosti koje određuju njegov poseban položaj u krivičnom postupku. Postupak u predmetima koji se tiču maloljetnika značajno se razlikuje od postupka u krivičnim predmetima protiv odraslih, iako u Rusiji sve te predmete razmatraju sudovi opšte nadležnosti (*суды общей юрисдикции*) (Gimazetdinov, 2013).

U međunarodnim aktima, kao i u nacionalnim zakonodavstvima, gornja granica (*верхняя граница*) maloljetništva obično je postavljena prije navršene 18. godine (Sem'yanova 2003). Upravo takva granica je utvrđena i u Ustavu Ruske Federacije i ruskim zakonima. Međutim, postizanje punoljetstva može biti određeno i drugim uzrastom (Markovicheva, 2011). Trenutno, u različitim državama, taj raspon iznosi od 15 do 21 godine.

Potreba za jačanjem pravne zaštite maloljetnika objašnjava se specifičnostima njihovog psihofiziološkog i socijalnog razvoja. Uz to, ZKP RF³ uključuje u predmet dokazivanja za krivične predmete koji se odnose na maloljetne osumnjičene, odnosno optužene dodatni zahtjev da se utvrdi nivo intelektualnog i psihičkog razvoja (*умственного и психического развития*), a u slučaju sumnje posebno je

³ Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от, N 174-ФЗ (ред. от 9.11.2024) от 18 декабря 2001 года, N 174-ФЗ. <https://base.garant.ru>.

predviđena mogućnost provođenja psihološko-psihijatrijske ekspertize (*психолого-психиатрической экспертизы*) (Давыдова, 2015).

3. ISTORIJSKI RAZVOJ MALOLJETNIČKOG PRAVOSUĐA U RUSKOJ FEDERACIJI

Govoreći o specifičnostima postupka u vezi sa maloljetnim osumnjičenim, odnosno, optuženim, potrebno je zaustaviti se na procesu formiranja dječije pravde (*ювенальной юстиции*) u Ruskoj Federaciji.

U Ruskom carstvu (*Российской империи*) prvi specijalizovani sud (*специализированный суд*) za slučajeve u vezi sa maloljetnicima pojavio se 1910. godine u Sankt Peterburgu (*Санкт-Петербурге*), a potom u Moskvi, Harkovu (*Харькове*) i drugim gradovima. Sprovodjenje pravde (*осуществление правосудия*) u takvim specijalnim sudovima (*специальных судов*) za slučajeve maloljetnika uglavnom je bilo usmjereno na zaštitne zadatke (*охранительные задачи*), individualni pristup (*индивидуальный подход*) svakom maloljetniku i pretežno primjenjivanje mjera koje nisu kaznene prirode (*не карательных мер*) prema njima (Петрухина, 2003).

Nastajući i efikasno djelujući, sistem juvenalnih sudova (*систем ювенальных судов*) u Rusiji je ukinut 1918. godine. To je u određenoj mjeri smanjilo učinkovitost pravosuđa (*снизило результативность правосудия*), a po pitanjima maloljetnika praktički je lišilo pravnike (*юристов*) mogućnosti da koriste međunarodne standarde u oblasti zaštite prava djeteta (*в области охраны прав ребенка*) (Браславская, 2010: 22-24). Umjesto juvenalnih sudova su stvoreni odgovarajući administrativni organi (*соответствующие административные органы*) u obliku komisija za pitanja maloljetnika (*комиссий по делам несовершеннолетних*), koje su pod određenim okolnostima u tridesetim i četrdesetim godinama prošlog vijeka provodile kaznenu politiku (*карательную политику*) u postupcima koji se tiču maloljetnika (Комарницкий, 2011: 8-81).

Kaznena tendencija koja je postojala u Rusiji nakon 1917. godine značajno se promijenila tek donošenjem Zakona o krivičnom postupku RSFSR 1960. godine (*Уголовно-процессуальный кодекс РСФСР - Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика*⁴), kada je zakonodavac obnovio sistem posebnih procesnih pravila (*особых процессуальных правил*) za slučajeve maloljetnika (Мельникова, 2001). U ovom trenutku prerano je govoriti o postojanju dječije pravde u Rusiji. Iako su u savremenom periodu u Rusiji više puta razvijani i predlagani zakonski prijedlozi koristeći dječije tehnologije (*использованием ювенальных технологий*), ideja o stvaranju specijalizovanih sudova, iz objektivnih i subjektivnih razloga, još uvijek nije dobila široko priznanje (Предеина, 2005).

Ipak, perspektive maloljetničkog pravosuđa u Rusiji još uvijek su neizvjesne (Петрухина, 2003). Međutim, Uredbom predsjednika Ruske Federacije od 1. juna

⁴ Zakon RSFSR od 27. oktobra 1960. „O potvrđivanju Krivično-procesnog zakona RSFSR“ (zajedno sa Zakonom) - Закон РСФСР от 27.10.1960 “Об утверждении Уголовно-процессуального кодекса РСФСР” (вместе с Кодексом).

2012. godine, broj 761⁵ usvojena je Nacionalna strategija djelovanja u interesu djece za period 2012-2017 (*Национальная стратегия действий в интересах детей на 2012-2017 гг.*), u skladu sa kojom je predviđeno preduzimanje mjera za stvaranje sistema pravosuđa prijateljskog prema djeci (*системы дружественного к ребенку правосудия*) (Мальчук, Румянцев, 2018:19-24). Te mjere trebaju obuhvatiti i razvoj mreže službi pomirenja (*служб примирения*) u cilju provođenja obnavljajućeg pravosuđa (*восстановительного правосудия*) u predmetima koji se odnose na maloljetnike (Садовникова, 2009).

4. DJEČIJA PRAVDA

Glavni izraz dječije pravde je prvenstvena primjena ne kazne (*наказания*), već prinudnih mjera vaspitnog karaktera (*применения принудительных мер воспитательного воздействия*), a pri izricanju kazne – prvenstvena primjena mjera kažnjavanja koje nisu povezane sa lišavanjem slobode (*не связанных с лишением свободы*). Ovaj princip je proglašen Pekinškim pravilima UN-a (*Пекинскими правилами ООН*) iz 1985. godine. Izraz maksimalne individualizacije sudskog postupka (*проявление максимальной индивидуализации судебного процесса*) prema maloljetniku sastoji se u tome što je centar cijelog procesa njegova ličnost i upravo proučavanju te ličnosti podređena je cijela sudska procedura. Stoga, koncept dječije pravde predviđa da postupci u predmetima maloljetnika imaju neformalni karakter (*неформальный характер*) (Додонов, 2009).

Predviđene zakonom propisane posebnosti ne uklanjaju, već dopunjuju opšta pravila krivičnog postupka (*дополняют общие правила уголовного судопроизводства*), koja se primjenjuju u predmetima koji se odnose na maloljetnike, uzimajući u obzir odgovarajuće posebnosti koje se primjenjuju na sve osobe koje su počinile društveno opasan čin u dobi do 18 godina (Борисовна, 2001). Pri tome, ako je osoba počinila krivično djelo prije navršених 18 godina, ali je do trenutka vođenja krivičnog postupka dostigla tu dob (*достигло этого возраста*), posebnosti krivičnog postupka (*особенности уголовного судопроизводства*) se ne ukidaju (*не устраниются*) (Нагаев, 2009).

5. ZAKONODAVSTVO I SUDSKA PRAKSA U PREDMETIMA KOJI SE TIČU MALOLJETNIKA

Zakonodavstvo i sudska praksa u predmetima koji se tiču maloljetnika izražavaju se posebno:

1) u detaljnijoj pravnoj regulaciji postupka suđenja u ovim predmetima (stav 2 dio 1. člana 24; dio 3. člana 27; član 48; stav 2. dio 1. člana 51; čl. 52, 91, 97, 99, 100, 105, 108. i 196; glava 50. ZKP RF);

2) u uvođenju obaveznog učešća pedagoga i psihologa u sudski postupak u odnosu na ovu kategoriju krivičnih predmeta;

3) u proširenju obima prava maloljetnog optuženog na odbranu (posebno, obavezno učešće branioca i zakonitog zastupnika u postupku od trenutka lišenja

⁵ Указ президента РФ от 01 июня 2012 года, № 761.

slobode zbog sumnje u izvršenje krivičnog djela - *подозрению в совершении преступления*) (Feijoo, 2009);

4) u nametanju obaveze organima preliminarnog istraživanja i sudu da temeljno ispituju ličnost prestupnika [godine, životni uslovi i vaspitanje, nivo mentalnog razvoja (*уровень психического развития*) i druge osobitosti njegove ličnosti, te uticaj starijih osoba na maloljetnika] (Полтавцева, 2010: 23-27);

5) u pružanju organima istrage prava da se u određenim uslovima ograniče vaspitnim mjerama obustavu krivičnog postupka (član 1. stav 427. ZKP RF), a sudu da umjesto krivičnih sankcija propiše prinudne vaspitne mjere [opomena - *предупреждение*, stavljanje pod nadzor roditelja ili osoba koje ih zamjenjuju - *передачу под надзор родителей или лиц, их заменяющих* ili specijalizovanog državnog organa; nametanje obaveze da se nadoknadi pribavljena šteta - *возложение обязанностей загладить причиненный вред*; ograničenje slobodnog vremena - *ограничение досуга* i uspostavljanje posebnih zahtjeva za ponašanje maloljetnika - *особых требований к поведению* - član 90. Krivičnog zakonika Ruske Federacije - *Уголовный кодекс Российской Федерации*⁶] (Леженин, 2012; Швец, Чубукина, 2022);

6) u obavezi provođenja preventivnog rada - *профилактической работы* [iznošenje prijedloga, privatnih odluka, kontakt s odjelima za prevenciju maloljetničkih prekršaja, komisijama za poslove maloljetnika i organima starateljstva - *органами опеки и попечительства* i drugim] (Ибрагимова, 2021: 118-119).

Ordrebe predviđene glavom 50. ZKP RF primjenjuju se na krivična djela počinjena od strane lica koja nisu navršila 18 godina u trenutku izvršenja krivičnog djela (*к моменту совершения преступления*) (Машинская, 2013: 34-37). Stoga, ako lice koje je počinilo krivično djelo prije navršene 18. godine, u trenutku pokretanja postupka ili u toku vođenja postupka postane punoljetno, na njega se i dalje moraju primjenjivati posebna pravila krivičnog postupka. U slučaju počinjenja više krivičnih djela od strane punoljetnog lica, ako se utvrdi barem jedna epizoda počinjenja krivičnog djela od strane tog lica prije navršene 18. godine, krivični postupak se mora voditi uz poštovanje pravila navedene glave ZKP RF (Кибальник, Соломоненко, 2004).

6. KARAKTERISTIKE DOKAZIVANJA U KRIVIČNIM PREDMETIMA KOJI SE ODOSE NA DJELA MALOLJETNIKA

Prilikom istrage krivičnih djela i sudskih postupaka u vezi sa maloljetnim osumnjičenim i optuženim, pored opšteg predmeta dokazivanja (član 73. ZKP RF), posebno mjesto zauzima utvrđivanje specifičnih okolnosti za ovu kategoriju krivičnih predmeta (član 421. ZKP RF), koje čine poseban predmet dokazivanja u ovim predmetima (*специальный предмет доказывания по делам о преступлениях несовершеннолетних*). Ovo je jedan od najvažnijih aspekata koji

⁶ Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 N 63-ФЗ (ред. от 17.11.2025, с изм. от 17.12.2025) (с изм. и доп., вступ. в силу с 1.1.2026). U daljem tekstu: KZ RF.

razlikuje postupak u vezi sa maloljetnicima od opšteg postupka dokazivanja u krivičnim predmetima drugih lica (Комарницкий, 2009: 141-157).

Prilikom ispitivanja ličnosti maloljetnog osumnjičenog (optuženog), kada se istražuje ili razmatra krivični predmet, zakonodavac posebno obraća pažnju ovlašćenim službenim licima na utvrđivanje sljedećih podataka (stav 1. člana 421. ZKP RF):

1) godine maloljetnika, dan, mesec i godina rođenja (*возраст несовершеннолетнего, число, месяц и год рождения*);

2) uslove života i vaspitanja maloljetnika, nivo psihičkog razvoja (*уровень психического развития*) i druge osobine njegove ličnosti;

3) uticaj starijih lica na maloletnika (*влияние на несовершеннолетнего старших по возрасту лиц*) (Давлетшин, Мальшева, 2008).

To je zbog toga što utvrđivanje tačne dobi maloljetnika koji je počinio društveno opasno djelo, predstavlja jedan od najvažnijih uslova za rješavanje čitavog niza pravno i društveno značajnih pitanja (Brusnitsyn 2015: 90-94). Među njih se ubrajaju:

- pokretanje krivičnog postupka;
- krivična odgovornost (*уголовная ответственность*);
- primjena određenih prinudnih vaspitnih mjera ili određivanje kazne;
- odgoda izvršenja presude (*отсрочка исполнения приговора*);
- uslovno prijevremeno oslobađanje (*условно-досрочное освобождение*);
- izbor režima zadržavanja u mjestima lišenja slobode (*избрание режима содержания в местах лишения свободы*);
- mogući transfer osuđenika iz vaspitne kolonije u koloniju za odrasle (*возможный перевод осужденного из воспитательной колонии в колонию для взрослых*) (Tetyuev, 2007).

Pri tome je korisno skrenuti pažnju na to da, prvo, maloljetnost počinioca sama po sebi predstavlja olakšavajuću okolnost - *смягчающим обстоятельством* (član 61. KZ RF), i drugo, krivičnoj odgovornosti u skladu sa dijelom 1. člana 20. KZ RF podliježu osobe koje su u trenutku počinjenja krivičnog djela napunile 16 godina. Osobe u dobi od 14 do 16 godina podležu krivičnoj odgovornosti samo za ona krivična djela koja su predviđena dijelom 2. člana 20. KZ RF (Комарницкий, 2011: 8-81).

Dakle, pitanje dostizanja (*достижения*) određenog uzrasta od strane maloljetnika trebalo bi rješavati u skladu sa zahtjevima člana 128. ZKP RF, prema kojem se uzrast krivične odgovornosti računa od nultog časa dana (*с нуля часов суток*) koji slijedi nakon dana rođenja. Tako, ako adolescent počinio krivično djelo na svoj 18. rođendan, on se još uvijek smatra osobom koja nije napunila taj uzrast (Андреевна, 2009).

U slučajevima kada utvrđivanje uzrasta maloljetnog učinioca na navedene načine zbog određenih okolnosti nije moguće, obavežno se određuje sudsko-medicinsko vještačenje - *судебно-медицинская экспертиза* (član 5. stav 196. ZKPRF). U slučaju da rezultati sveobuhvatne sudske psihološko-psihijatrijske ekspertize (*судебной психолого-психиатрической экспертизы*) omogućavaju da

se iznese kategorički zaključak da maloljetnik, koji je dostigao dob krivične odgovornosti, ima zaostatak u mentalnom razvoju (*отставание в психическом развитии*) koji nije povezan sa mentalnim poremećajem (*психическим расстройством*) koji ograničava njegovu sposobnost da osvijesti činjeničnu prirodu (*фактический характер*) i društvenu opasnost (*общественную опасность*) svojih djela (nečinjenja - *бездействия*) ili da njima upravlja (*либо руководить ими*), on ne podliježe krivičnoj odgovornosti, a krivični postupak (krivično gonjenje) podliježe obustavi (stav 2. dio 1. člana 24, dio 3. člana 27. ZKPRF) (Цинченко, 2015).

Kao što se može vidjeti, pri dokazivanju krivice maloljetnika potrebno je uzeti u obzir, naročito, sljedeće momente:

- vjerovatnoću prisustva „dječije motivacije“ (*детской мотивации*), pri kojoj nedostaju tipični motivi (*типичные мотивы*) određenog kriminalnog ponašanja ili su izmijenjeni;

- ograničenije u odnosu na odrasle granice svijesti - *пределы осознания* (predviđanja - *пред-видения*) kod tinejdžera (*подростком*) o prirodi i posljedicama svojih postupaka (na primjer, pri prekoračenju granica nužne odbrane (*превышении пределов необходимой обороны*), počinjenju djela iz nehata - *по неосторожности* i slično);

- mogućnost nesklada između objektivne strane djela (*объективной стороной деяния*), tipične za određeni krivični čin i stvarne usmjerenosti namjere (*фактической направленностью умысла*);

- nejasnost (*неочевидность*) u nekim slučajevima stvarne uloge maloljetnika (*действительной роли несовершеннолетнего*) u pripremi, izvršenju i prikriivanju djela (*в подготовке, совершении и сокрытии преступления*) (Мелешко и др., 2006).

Uzimajući sve navedeno u obzir, krug činjenica koje treba dokazivati (utvrditi) u skladu sa članom 2. člana 73. ZKP RF, u slučajevima maloljetnika, detaljnije se razrađuje zbog potrebe pažljivijeg i dubljeg istraživanja:

- osobitosti razvoja volje kod datog adolescenta, stepena podložnosti tuđim uticajima (*степени податливости чужим влияниям*);

- postupaka i izjava koje su prethodile krivičnom djelu, kao i onih koje su prateće i koje su uslijedile (*сопутствующих и последующих за ним*);

- mentalnog razvoja i životnog iskustva adolescentata - *жизненного опыта подростка* (posebno, da li je ranije bio u sličnim situacijama ili o njima znao);

- uslova, ciljeva, posebnosti formiranja kriminalne grupe (*преступной группы*) i pozicije koju je adolescent zauzimaao u njoj;

- odnosa sa oštećenim (*взаимоотношений с потерпевшим*);

- ličnih orijentacija adolescenta (*личностных ориентации подростка*) i drugih faktora (Lamintseva, 2017: 42-47).

7. UTVRĐIVANJE ŽIVOTNIH USLOVA I VASPITANJA

Utvrđivanje životnih uslova i vaspitanja znači pribavljanje činjenica koje se odnose na okolnosti u kojima se oblikuje ličnost (*формирование личности малолетника*). Da bi se utvrdile navedene činjenice, potrebno je pažljivo istražiti:

- objektivne životne uslove porodice [stambeni uslovi (*жилищные условия*), nivo materijalnog blagostanja (*уровень материального благосостояния*), sastav porodice (*состав семьи*) itd.];

- podatke koji karakterišu roditelje i druge članove porodice (dob, obrazovanje, profesija, položaj, mjesto rada i školovanja, odnosi sa ostalim članovima porodice, njihov kulturni i moralni nivo, da li je neko od njih ranije bio odgovoran za prekršaje - *правонарушения* i zločine itd.);

- stav roditelja maloljetnog počinioca prema vaspitanju djece (*отношение родителей подростка-правонарушителя к воспитанию детей*);

- organizaciju školovanja, rada i slobodnog vremena maloljetnika (*организацию обучения, работы и досуга подростка*);

- svakodnevno okruženje i veze maloljetnika (*бытовое окружение и связи подростка*);

- karakter i sadržaj vaspitnog rada s adolescentom u školovanju, radu, aktivnosti u raznim klubovima, sekcijama i po mjestu stanovanja (*по месту жительства*);

- karakter mjera vaspitnog uticaja koje su ranije primjenjivale nadležne ustanove na maloljetnog prekršioca (ako su takve mjere postojale);

- okolnosti izloženosti maloljetnika administrativnoj ili kaznenoj odgovornosti – *к административной, уголовной ответственности* (ako je ranije odgovorao) (Любавина, 2003; Zaynullin, 2016: 3-6).

Prilikom utvrđivanja razloga i uslova koji su doprinijeli počinjenju krivičnog djela, potrebno je razjasniti:

- izvor nastanka antisocijalnih stavova i navika (*антиобщественных взглядов и привычек*) kod maloljetnika;

- okolnosti (razlozi) koje su dovele do formiranja kriminalne namjere (*к формированию преступного умысла*);

- okolnosti (poticaj) koje su direktno potaknule na počinjenje krivičnog djela;

- okolnosti koje su stvorile povoljnu situaciju za pripremu i počinjenje krivičnog djela (*создавшие благоприятную обстановку для подготовки и совершения преступления*) (Мелешко и др. 2006).

Prilikom razmatranja slučajeva o krivičnim djelima ma koje su počinili maloljetnici u kojima su učestvovali odrasli, potrebno je pažljivo (*тщательно*) utvrditi prirodu odnosa između odraslog i adolescenta, jer ovi podaci mogu imati dokaznu vrijednost (*доказательственное значение*) za utvrđivanje uloge odrasle osobe u uključivanju maloljetnika u izvršenje (*в вовлечении*) krivičnog djela ili antisocijalnih radnji - *антиобщественных действий* (član 150. KZ RF) (Makarenko, 2015: 58-69).

8. PRELIMINARNA ISTRAGA U KRIVIČNIM PREDMETIMA KOJI UKLJUČUJU MALOLJETNIKE

Vođenje preliminarne istrage krivičnih predmeta o krivičnim djelima maloljetnika vrši se u opštem postupku, uzimajući u obzir nadležnost istražitelja Istražnog komiteta Ruske Federacije (*Следственного комитета Российской Федерации*) i organa Federalne službe sigurnosti (*Федеральной службы безопасности*), ispitivača i istražitelja (*следователь и дознаватель*) iz organa unutrašnjih poslova Ruske Federacije - *дознавателями органов внутренних дел Российской Федерации* (čl. 151. i 420. ZKP RF). Nadležnost u predmetima koji uključuju maloljetnike raspoređuje se prema opštim uslovima preliminarne istrage (Karagodin, Kazakov, 2017: 141-155).

Ako je maloljetnik učestvovao u izvršenju krivičnog djela zajedno sa odraslima, krivični predmet protiv njega treba biti, kad god je to moguće, izdvojen u zasebno postupanje u fazi preliminarne istrage (član 422. ZKP RF). Ovo pravilo je zakonski utvrđeno kako bi se spriječio negativan uticaj odraslih saučesnika na maloljetnika i istraga provela u najkraćem mogućem procesnom roku (*в наиболее сжатые процессуальные сроки*) (Kal'nitskiy, 2016: 6-9).

Istražitelj, odnosno ispitivač donosi procesnu odluku o izdvajanju krivičnog predmeta u odnosu na maloljetnog osumnjičenog, odnosno optuženog u poseban postupak kada postoje dovoljno prikupljeni dokazi (*при наличии достаточности собранных доказательств*) o umiješanosti maloljetnika u izvršenje odgovarajućih krivičnih djela i o njegovoj konkretnoj ulozi u svakom od njih. Kao što pokazuju tužilačka, istražna i sudska praksa, razumno je izdvojiti krivični predmet u vezi sa maloljetnikom ako je on učestvovao samo u pojedinim epizodama kriminalne aktivnosti zajedno sa odraslima (*участвовал лишь в отдельных эпизодах преступной деятельности совместно со взрослыми*) ili je djelovao kao pomagač (*выступал в качестве пособника*) (Zhuravlev, 2009).

Odredba zakona o izdvajanju predmeta, u odnosu na maloljetnog osumnjičenog, odnosno optuženog u poseban postupak, nije apsolutnog karaktera. Pitanje postojanja ili nepostojanja mogućnosti za izdvajanje krivičnog predmeta mora rješavati istražitelj u skladu sa postupkom utvrđenim zakonom (čl. 154. i 422. ZKP RF) (Коваль, 2009).

9. ULOGA PEDAGOGA, ODNOSNO PSIHOLOGA

Pedagog, odnosno psiholog je kvalifikovani stručnjak, osoba koja je stekla posebno obrazovanje i ima iskustvo rada sa onom starosnom grupom kojoj pripada ispitanik. Važno je naglasiti da zakon ne predviđa mogućnost izuzeća (*отвода*) pedagoga ili psihologa. Međutim, učestvovanje osoba u svojstvu pedagoga (psihologa) nije dopušteno ako mogu imati lični interes (*лично заинтересованы*) za ishod slučaja, ako su bili ispitanici ili će biti ispitanici u vezi sa tim slučajem - *допрашивались или подлежат допросу по данному делу* (na primjer, razredni starješina - *классный руководитель*). Osim toga, nije dopušteno pozivanje odgovarajućih službenika organa unutrašnjih poslova u svojstvu pedagoga, odnosno psihologa (Криворученко, 2012).

Istražilac (ispitivač) - *следователь (дознатель)* je dužan objasniti pedagogu, odnosno psihologu prije početka ispitivanja (*до начала допроса*) svoja prava, što se navodi u zapisniku, kao i upoznati ih sa okolnosti slučaja koje se odnose na ispitivanje i identitet optuženog, te saznanjima šta pedagog ili psiholog zna o osobi koja se ispituje, kako bi se čulo njihovo mišljenje o mogućem planu ispitivanja, uzimajući u obzir specifičnosti psihologije maloljetnika. Pedagog ili psiholog se upozoravaju na neprihvatljivost sugestivnih pitanja, na obavezu da se pomogne u uspostavljanju kontakta s optuženim i ispravno provođenje ispitivanja, kao i o odgovornosti za otkrivanje podataka iz preliminarne istrage. Pedagog i psiholog ne mogu i nisu dužni iznositi svoje mišljenje o istinitosti svjedočenja (*правдивости показаний*), jer teret dokazivanja ne leži na njima (*бремя доказывания на них не возлагается*).

Pedagog (psiholog) koji prisustvuje ispitivanju imaju pravo, uz dozvolu istražitelja ili ispitivača, postavljati pitanja osumnjičenom, odnosno optuženom. Nakon završetka ispitivanja, pedagog (psiholog) imaju pravo upoznati se s zapisnikom ispitivanja i dati pismene primjedbe o ispravnosti i potpunosti (*полноте*) zabilježenih podataka. Pedagog (psiholog) potpisuje zapisnik zajedno s drugim osobama koje su učestvovalе u ovom istražnom postupku (*следственном действии*). Prilikom provođenja ispitivanja i sastavljanja zapisnika, istražitelj se rukovodi članom 5. stav 425. ZKP RF.

Po nahođenju istražitelja (ispitivača), pedagog ima pravo učestvovati u ispitivanju maloljetnika starijeg od 16 godina, ako je priznato da ima mentalni invaliditet (*умственно отсталым*). U tom slučaju, istražitelj (ispitivač), rukovodilac organa (odjela) za ispitivanje, rukovodilac istražnog organa i tužilac su dužni da obezbijede učešće pedagoga ili psihologa u ispitivanju po svojoj inicijativi (*по собственной инициативе*), nezavisno od zahtjeva branioca i zakonskog zastupnika (*независимо от ходатайства защитника и законного представителя*) (Sychev, 2009).

Mentalni poremećaj (*психическое расстройство*) kod maloljetnog osumnjičenog (optuženog), koji je navršio 16 godina, mora biti potvrđen medicinskom dokumentacijom ili zaključkom sudsko-psihijatrijske ekspertize (*медицинскими документами или заключением судебно-психиатрической экспертизы*). Činjenica o kašnjenju u mentalnom razvoju utvrđuje se na osnovu mišljenja psihološkog eksperta (*заключения эксперта-психолога*).

Suštinska osobenost ispitivanja adolescenata je značajno ograničenje njegove dužine (*его продолжительности*). Ispitivanje maloletnog osumnjičenog (optuženog) ne može trajati kontinuirano duže od dva sata, a ukupno ne više od četiri sata dnevno (član 1 stav 425. ZKP RF).

10. ZADRŽAVANJE I PRITVOR

Zadržavanje (*задержание*) u skladu sa članom 91. ZKP RF i pritvor (*заключение под стражу*) kao mjera obezbjeđenja (član 108. ZKP RF) mogu se primijeniti na maloljetnika samo u slučajevima kada se sumnjiči ili optužuje za počinjenje teškog ili posebno teškog krivičnog djela (*тяжкого или особо тяжкого*

преступления) (Belkin, 2012: 22-26). U izuzetnim slučajevima (*в исключительных случаях*), ova mjera obezbjeđenja može biti određena u odnosu na maloljetnog osumnjičenog ili optuženog za počinjenje djela srednje težine - *преступления средней тяжести* (stav 2. člana 108. ZKP RF). Pri tome, treba uzeti u obzir osnove navedene u članu 423. ZKP RF. U takvim slučajevima, zadržavanje maloljetnog osumnjičenog i izbor mjere obezbjeđenja u obliku pritvora zbog počinjenja krivičnog djela za koje je predviđena kazna od više od tri do pet godina zatvora, moguće je pod uslovom da postoji jedna od sljedećih okolnosti:

- 1) maloljetni osumnjičeni ili optuženi nema roditelje (*не имеет родителей*);
- 2) nema prebivalište (*нет места жительства*) na teritoriji Ruske Federacije;
- 3) njegov identitet nije utvrđen i postoji velika vjerovatnoća da bi mogao pobjeći (*скрыться*);
- 4) maloljetni osumnjičeni (optuženi) opstruira postupak po krivičnom djelu (*противодействует производству по уголовному делу*);
- 5) skriva je od organa preliminarne istrage ili suda;
- 6) vodeća uloga (*ведущая роль*) maloljetnog osumnjičenog ili optuženog u grupnom zločinu (*в групповом преступлении*) i drugo.

O pritvaranju, zatvaranju ili produženju roka pritvora (*продлении срока содержания под стражей*) maloljetnog osumnjičenog ili optuženog, njegovi zakonski zastupnici se odmah obavještavaju.

Na pritvor se može se uložiti žalba višem sudu (*вышестоящем суде*).

U slučaju maloljetnog osumnjičenog ili optuženog može se primijeniti i posebna mjera pritvora (*специальная мера пресечения*) kao što je predaja pod nadzor roditelja, staratelja ili drugih pouzdanih osoba - *заслуживающих доверие лицам* (član 105. ZKP RF).

Ovo proističe iz ustavnih zahtjeva Ruske Federacije da su čovjek (posebno maloljetnik), njegova prava i slobode najviša vrijednost. U vezi s tim, čini se perspektivnim u razvoju domaćeg zakonodavstva o maloljetnim delikventima proširenje nekrivičnih mjera uticaja (*не уголовных мер воздействия*), na što ukazuju norme međunarodnog prava.

11. OBUSTAVA KRIVIČNOG POSTUPKA

Krivični postupak prema maloljetniku može biti obustavljen (*прекращен*) prema opštim osnovama predviđenim krivičnim procesnim zakonodavstvom, kao i prema osnovama navedenim u tački 2. stava 1. člana 24, stava 3. člana 27. i člana 427. ZKP RF. Pored toga, domaće krivično procesno zakonodavstvo takođe izričito skreće pažnju ovlaštenim službenicima tužilaštva, organima za provođenje istrage i preliminarne ispitivanja na donošenje odluka o obustavi krivičnog gonjenja (*прекращении уголовного преследования*) protiv maloljetnih optuženih po posebnoj osnovi (član 427. ZKP RF).

Krivični procesni zakon utvrđuje osnove i procesni red (*процессуальный порядок*) za obustavu krivičnog gonjenja protiv maloljetnika uz primjenu mjera prinudnog vaspitnog uticaja - *мер принудительного воспитательного*

воздействия (tačka 3. stava 1. člana 29. i član 427. ZKP RF). Primjena ove osnove moguća je uz istovremeno ispunjavanje niza početnih uslova (*исходных условий*):

1) krivica maloletnika za počinjeno krivično djelo potvrđuje (*подтверждается*) se cjelokupnim skupom dokaza sadržanih u krivičnom predmetu;

2) lice je po prvi put počinilo krivično djelo male ili srednje težine (*небольшой или средней тяжести*);

3) popravljajanje maloljetnika može se postići bez primjene krivične kazne;

4) odsustvo prigovora na obustavljanje krivičnog gonjenja iz navedenog razloga od strane maloljetnog optuženog i njegovog zakonskog zastupnika.

Istovremeno, pred sudom se pokreće zahtjev za primjenu prinudne vaspitne mjere prema maloljetnom optuženom iz stava 2. člana 90. KZ RF, kao što su:

- upozorenje (*предупреждение*);

- stavljanje pod nadzor roditelja ili osoba koje ih zamjenjuju (*передача под надзор родителей или лиц их заменяющих*), odnosno specijalizovanog državnog organa (*специализированного государственного органа*);

- nametanje obaveze da nadoknadi prouzrokovanu štetu (*возложение обязанности загладить причиненный вред*);

- ograničenje slobodnog vremena i postavljanje posebnih zahtjeva za ponašanje maloljetnika (*ограничение досуга и установление особых требований к поведению несовершеннолетнего*).

Naznačeni postupak obustave krivičnog postupka podrazumijeva da tokom preliminarne istrage:

- krivično djelo je dokazano;

- protiv maloljetnika je podignuta optužnica (*несовершеннолетнему предъявлено обвинение*);

- maloljetnik je potpuno priznao svoju krivicu i pokajao se za učinjeno (*признал полностью, раскаялся в содеянном*);

- maloljetnik je nadoknadio štetu oštećenom (*возместил вред потерпевшему*);

- maloljetnik je zločin počinio prvi put (*преступление совершил впервые*);

- u materijalima predmeta postoje podaci koji daju osnov za oslobađanje lica od krivične odgovornosti i za mogućnost njegovog popravljajanja vaspitnim mjerama (*возможности его исправления лишь мерами воспитательного воздействия*).

U slučaju sistematskog nepostupanja maloljetnika po zahtjevima mjera vaspitnog uticaja (*систематического неисполнения несовершеннолетним требований меры воспитательного воздействия*), specijalizovani organ (*специализированный орган*), koji neposredno vrši kontrolu ponašanja maloljetnika podnosi sudu zahtjev za ukidanje te mjere i upućivanje materijala krivičnog predmeta sudu radi utvrđivanja odgovornosti maloljetnika prema zakonu (stav 4. član 90. KZ RF).

Specijalizovane ustanove za maloljetnike, kojima se obezbjeđuje potrebna socijalna rehabilitacija, te organi upravljanja socijalnom zaštitom stanovništva (*органы управления социальной защитой населения*) u skladu sa članom 13.

Federalnog zakona od 24. juna 1999. godine „O osnovama sistema prevencije napuštenosti i prekršaja maloljetnika“⁷ su:

- 1) socijalno-rehabilitacijski centri za maloljetnike (*социально-реабилитационные центры для несовершеннолетних*);
- 2) socijalna skloništa za djecu (*социальные приюты для детей*);
- 3) centri pomoći djeci koja su ostala bez roditeljskog staranja (*центры помощи детям, оставшимся без попечения родителей*).

Prekid krivičnog postupka (*прекращение уголовного дела*) na osnovu razloga navedenih u članu 427. ZKP RF nije dozvoljen ako maloljetni osumnjičeni (optuženi) ili njegov zakonski zastupnik se protivi tome (*против этого возражает*). U tom slučaju postupak po krivičnom djelu se nastavlja u opštem režimu. Takođe, ovaj razlog se primjenjuje, pored opštih razloga za prekid krivičnog postupka ili krivičnog gonjenja (čl. 24, 25, 27. i 28. ZKPRF).

Oslobađajući maloljetnog optuženog od kazne (*от наказания*), sud može donijeti sljedeće odluke:

- 1) donijeti osuđujuću presudu (*поставить обвинительный приговор*), osloboditi maloljetnika kazne primjenom prinudnih vaspitnih mjera, ali samo pod sljedećim uslovima: a) maloljetnik je počinio krivično djelo male ili srednje težine; b) utvrđena je mogućnost njegovog ispravljanja bez primjene krivične kazne (*исправления без применения уголовного наказания*);

- 2) donijeti osuđujuću presudu, uputiti maloljetnog optuženog u specijalizovanu obrazovno-vaspitnu ustanovu zatvorenog tipa nadležnog obrazovnog organa (*специализированное учебно-воспитательное учреждение закрытого типа органа управления образованием*) na period do sticanja punoljetstva, ali ne duže od tri godine u slučaju počinjenja krivičnog djela srednje težine ili teškog krivičnog djela (osim krivičnih djela navedenih u članu 92. stav 5. KZ RF), ako se smatra dovoljnim smještaj maloljetnika upravo u specijalizovanu ustanovu za maloljetnike.

12. SUDSKI POSTUPAK

Pitanje da li će optuženi biti izveden pred sud zbog krivičnog djela koje je počinio prije navršene 18. godine rješava se pred sudom po pravilima opšteg postupka (stav 2. člana 420. ZKP RF). Glava 50. ZKP RF ne predviđa posebnu nadležnost za ovu kategoriju krivičnih predmeta (Bryanskaya, 2018).

Postupak sudskog razmatranja krivičnih predmeta u vezi s maloljetnicima određuje se opštim pravilima utvrđenim krivičnim procesnim zakonodavstvom (stav 2. člana 420. ZKP RF).

Specijalizacija sudija za predmete maloljetnika (*специализация судей по делам несовершеннолетних*) podrazumijeva potrebu osiguranja njihove profesionalne kompetentnosti (*необходимость обеспечения их профессиональной компетентности*) putem obuke i usavršavanja (*обучения и*

⁷ “Об основах системы профилактики безнадзорности и правонарушений несовершеннолетних”.

повышения квалификации) ne samo u pravnim pitanjima, već i u pedagogiji, sociologiji i psihologiji (član 420. ZKP RF) (Бойко, 2010: 79-83).

Istovremeno (u odnosu na sudski postupak u predmetima o deliktima odraslih osoba) postupak u predmetima maloljetnika pred sudom prve instance (*в суде первой инстанции*) ima i niz drugih specifičnih aspekata, predviđenih normama kako navedene glave ZKP RF, tako i nekim drugim. Među takvim aspektima, posebno, spada mogućnost ograničavanja principa javnosti sudskog postupka (*возможность ограничения принципа гласности судебного разбирательства*) na osnovu nepostizanja određene starosti optuženog. Tako, prema članu 241. ZKP RF, zatvoreno sudsko ročište (*закрытое судебное разбирательство*) se dopušta prema obrazloženoj odluci suda ili nalogu sudije u predmetima o deliktima osoba koje nisu navršile 16 godina (Grishina, 2017: 24-29).

U skladu sa stavom 1. člana 428. ZKP RF, roditelji ili drugi zakonski zastupnici maloljetnog optuženog moraju biti pozvani na sudsko zasjedanje - *судебное заседание* (stav 12. člana 5. ZKP RF) (Чернобровкин, 2005). Oni imaju pravo:

- aktivno učestvovati u izvođenju dokaza tokom sudskog postupka;
- dostavljati dokaze;
- podnositi molbe i zahtjeve za izuzeće (*заявлять ходатайства и отводы*);
- davati izjave (*давать показания*);
- učestvovati u raspravama stranaka (*участвовать в прениях сторон*);
- podnositi žalbe na radnje (*неактивность - бездействие*) i odluke suda;
- učestvovati na sjednicama žalbenih, kasacionih i nadzornih instanci (*участвовать в заседании судов апелляционной, кассационной и надзорной инстанций*).

Naznačena prava moraju biti objašnjena optuženom maloljetniku prilikom otvaranja sudskog zasjedanja. Međutim, stav 3. člana 428. ZKP RF sadrži napomenu da odsustvo zakonskih zastupnika optuženog ne obustavlja razmatranje predmeta, ukoliko sud ne smatra njihovo prisustvo neophodnim. Osim toga, roditelji i drugi zakonski zastupnici mogu se pojavljivati na sudskom zasjedanju kao branioci i građanski tuženi, pri čemu imaju prava i odgovornosti u skladu s čl. 53. i 54. ZKP RF (Kulikova, 2015: 47-51).

Jedna od posebnosti sudskog postupka u predmetima o krivičnim djelima maloljetnika je pravo suda, uzimajući u obzir mišljenje branioca, zakonskog zastupnika i zaključak tužioca, da udalji maloljetnika iz sudnice na vrijeme ispitivanja okolnosti koje bi mogle negativno uticati na njega - *могущих отрицательно повлиять на него* (član 429. ZKP RF). Tom prilikom sud donosi rješenje.

U slučajevima uslovne osude (*условного осуждения*), izricanja kazne koja nije povezana sa lišenjem slobode (*назначения наказания, не связанного с лишением свободы*), obustave krivičnog postupka i upućivanja u specijalnu vaspitnu ili terapeutsko-vaspitnu ustanovu (*специальное воспитательное или лечебно-воспитательное учреждение*) ili primjene prinudnih vaspitnih mjera, sud obavještava o tome specijalizovani državni organ nadležan za izvršenje kazne i povjerava mu kontrolu nad ponašanjem osuđenog (čl. 431. i 432. ZKP RF).

Tokom sudskog postupka, sud može doći do zaključka o mogućnosti popravljivanja maloljetnog optuženog bez primjene kaznenih mjera.

Sud, u skladu sa stavom 1. člana 432. ZKP RF, prilikom razmatranja krivičnog slučaja o djelu male ili srednje težine maloljetnika, donijevši osuđujuću presudu, ima pravo osloboditi maloljetnog optuženog krivične kazne i primijeniti prema njemu, u skladu sa stavom 1. člana 92. Krivičnog zakona RF, prinudnu mjeru vaspitnog djelovanja. U presudi ova odluka mora biti obrazložena u smislu oslobađanja maloljetnika od kazne i primjene prema njemu prinudne mjere vaspitnog djelovanja (*принудительной меры воспитательного воздействия*).

Maloljetni osuđenik prema odluci suda može biti smješten u specijalnu obrazovno-vaspitnu ustanovu zatvorenog tipa (*в специальное учебновоспитательное учреждение закрытого типа*), do navršених 18 godina, ali ne duže od tri godine, pod uslovom da postoji ljekarski nalaz (*медицинское заключение*) o dobrom zdravstvenom stanju za njegovo zadržavanje i obrazovanje u toj ustanovi (stav 2. člana 432. ZKP RF).

Na sudsko zasjedanje pozivaju se maloljetni osuđeni, njegovi roditelji ili zakonski zastupnik, branilac, tužilac i predstavnici obrazovno-vaspitne ustanove zatvorenog tipa ili komisije za pitanja maloljetnika i zaštitu njihovih prava (*комиссии по делам несовершеннолетних и защите их прав*), formirane od strane organa lokalne samouprave (*органом местного самоуправления*), prema mjestu sjedišta navedene ustanove (*по месту нахождения указанного учреждения*). Nepojavljivanje tih lica (*неявка указанных лиц*) ne može spriječiti razmatranje predmeta (stav 5. člana 432. ZKP RF).

Kopija rješenja se u roku od pet dana dostavlja maloljetnom osuđeniku i njegovom zakonskom zastupniku, kao i specijalizovanoj obrazovno-vaspitnoj ustanovi zatvorenog tipa, tužiocu i sudu koji je izrekao presudu (stav 8. člana 432. ZKP RF).

Prilikom izricanja presude u dijelu naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom, sudovi treba da imaju u vidu da ako je šteta rezultat zajedničkih krivičnih radnji više lica (*результатом совместных преступных действий нескольких лиц*), osuđeni među odraslima, kao i maloljetnici stariji od 14 godina, pri postojanju dovoljnog prihoda i imovine, snose solidarno materijalnu odgovornost (*при наличии у них достаточного заработка и имущества несут солидарную материальную ответственность*).

Psihološke karakteristike adolescenata (*психологические особенности подростка*) zahtijevaju da se u sudu stvore neophodni uslovi koji osiguravaju maksimalni vaspitni uticaj (*обеспечивающие максимальное воспитательное воздействие*) i na njega i na prisutne građane u sali (*на присутствующих в зале граждан*).

Na sudskom zasjedanju maloljetni optuženi, u pravilu, snažno percipiraju sudski postupak (*обостренно воспринимают процедуру судебного разбирательства*). Ako adolescent primijeti da sudski sastav formalno, bez odgovarajuće pažnje, sluša njegova svjedočenja, prekida ga na pola rečenice i ne daje mu mogućnost da detaljno objasni ispitivane okolnosti - takvo vođenje postupka će

na kraju negativno uticati na učinkovitost vaspitnog uticaja. Elementi negativnog i nepoštovanog odnosa (*отрицательного и неуважительного отношения*) kod njega mogu dugo ostati ne samo prema sastavu suda koji je razmatrao krivični predmet, već i sudijama koji provode pravdu uopšte (*осуществляющим правосудие вообще*), prema cijelom sistemu provođenja prava (*ко всей правоохранительной системе в целом*).

13. STATISTIKA

Prema podacima Istražnog komiteta Rusije (*Следственного комитета России*), u 2025. godini sudovima u Rusiji je predato 5,5 hiljada krivičnih predmeta protiv maloljetnika, što je za 8% više nego 2024. godine. Takođe, maloljetnici su 2025. godine počinili 1,5 hiljada djela protiv života i zdravlja, što je za 13% više nego 2024. godine.

Organi reda (*органы правопорядка*) su 2024. godine istraživali 26 hiljada krivičnih djela počinjenih od strane maloljetnika. U poređenju sa 2023. godinom, njihov broj se smanjio za 3%, u odnosu na 2022. godinu - za 13%, a u odnosu na 2015. godinu - za 57%. Međutim, broj teških i posebno teških krivičnih djela se ne smanjuje (*не уменьшается*).

Statistika Sudskog odjeljenja pri Vrhovnom sudu Ruske Federacije za 2023. godinu pokazala je da je većina maloljetnih prestupnika odrasla u nepotpunim porodicama (*в неполных семьях*) ili u potpunosti bez roditeljskog staranja (*вовсе без родительской опеки*). Ipak, u tim brojkama postoji i pozitivan aspekt: skoro dvije hiljade tinejdžera su oslobođeni kazne, dobivši priliku za rehabilitaciju bez zatvorske kazne (*исправление без тюремного срока*).

Statistika pokazuje da je u 2023. godini osuđeno 11.944 maloljetnika, od kojih je 1.129 djevojaka. Više od pet hiljada osuđenih tinejdžera odrastalo je s jednim roditeljem, a 900 uopšte bez porodice. Gotovo 3,7 hiljada osuđenika nije pohađalo školu niti radilo (*не учились и не работали*), što naglašava važnost socijalne podrške za mlade (*социальной поддержки для молодежи*).

Među faktorima koji doprinose kršenju zakona su alkoholno pijanstvo - *алкогольное опьянение* (više od 1.000 slučajeva) i grupni kriminal - *групповая преступность* (gotovo 3.000 tinejdžera djelovalo je zajedno sa odraslima). Najčešće su tinejdžeri počinjavali krađe - *совершали кражи* (5.000 slučajeva), krađe automobila - *угон автомобилей* (1.300) i prevaru - *мошенничество* (738).

Uprkos tužnoj statistici (*несмотря на печальную статистику*), postoje i ohrabrujući podaci (*обнадеживающие данные*):

- 1.397 tinejdžera prošlo je samo s novčanim kaznama (*штрафами*), izbjegavši zatvorsku kaznu (*тюремного срока*);

- 3.777 osoba dobilo je условnu kaznu (*условное наказание*), što im omogućava da ostanu u društvu pod nadzorom (*остаться в обществе под контролем*);

- gotovo 2.000 maloljetnika potpuno je oslobođeno odgovornosti, to znači da sudovi uzimaju uobzir доб (*учитывают возраст*) i daju šansu za popravljanje.

Kome je to važno? Ovi podaci su signal roditeljima, nastavnicima i socijalnim radnicima (*социальных работников*). Pokazuju koliko je važno uključiti tinejdžere u školu, rad i zdrav način života (*здоровый образ жизни*). Ublažavanje kazni (*смягчение наказаний*) za mnoge je razlog za razmišljanje o drugoj šansi (*повод задуматься о второй попытке*) i ispravnom izboru u budućnosti (*правильном выборе в будущем*) (Стельмах, 2020: 92-104).

14. IZMJENE U ZAKONODAVSTVU KOJE SE ODNOSI NA ZAPOŠLJAVANJE MALOLIJETNIKA

U 2023. godini u Rusiji su se desile značajne promjene u zakonodavstvu koje se odnosi na zapošljavanje maloljetnika, što je pojednostavilo proces njihovog zapošljavanja i povećalo broj zaposlenih tinejdžera.

Pojednostavljenje zapošljavanja (упрощение трудоустройства): 13. juna 2023. godine stupio je na snagu Federalni zakon br. 259-FZ (*Федеральный закон, № 259-ФЗ*), koji je pojednostavio postupak zapošljavanja maloljetnika. Sada je za sklapanje radnog ugovora sa radnicima starijim od 14 godina potrebno samo pismeno odobrenje jednog roditelja, a odobrenje starateljskih organa više nije potrebno.

Starosna ograničenja (возрастные ограничения): tinejdžeri mogu da se zapošljavaju od 14 godina, ali uz određene uslove. Za djecu mlađu od 14 godina zapošljavanje je moguće samo uz saglasnost roditelja i u određenim oblastima, kao što su kinematografija i pozorište.

Radno vrijeme (рабочее время): za maloljetne osobe uvedena su ograničenja u trajanju radnog vremena. Na primer, za tinejdžere od 14 i 15 godina radna smjena ne smije da prelazi četiri sata dnevno, a za 16 i 17 godina - sedam sati.

Statistika zapošljavanja (статистика трудоустройства): prema podacima zamjenika ministra rada i socijalne zaštite Ruske Federacije, u 2023. godini je zaposleno skoro 500 hiljada maloljetnika u dobi od 14 do 18 godina. Ovo ukazuje na visok nivo zaposlenosti među mladima. U prvih šest mjeseci 2023. godine 81% od 384 hiljade maloljetnika koji su se obratili službama za zapošljavanje - bilo je zaposleno.

Promjene u zakonodavstvu i aktivne mjere za zapošljavanje doprinijele su povećanju broja maloljetnika koji rade u raznim sektorima. To stvara nove mogućnosti za mlade, ali takođe zahtijeva poštovanje zakonskih normi i zaštitu njihovih interesa.

15. ZAKLJUČAK

Krivična odgovornost i postupak prema maloljetnicima predstavljaju složeno i višeslojno pitanje koje zahtijeva posebnu pažnju i proučavanje. Ta odgovornost i postupak imaju svoje posebnosti ne samo u Rusiji, već i u drugim zemljama.

Pitanja preliminarog postupka u krivičnim predmetima koja se odnose na maloljetnike imaju poseban značaj, jer, prvo, u tim fazama krivičnog postupka prava i slobode pojedinca najintenzivnije dolaze u pitanje, a drugo, od kvaliteta provedenog preliminarog istraživanja u velikoj mjeri zavisi postizanje svih ciljeva krivičnog postupka u ovoj kategoriji predmeta. U tom kontekstu, djelovanje organa krivičnim

predmetima prema maloljetnicima treba se provoditi na takav način da, s jedne strane, rješava zadatke prevencije izvršenja krivičnih djela od strane adolescenata i doprinosi njihovoj korekciji i vaspitanju, a s druge strane, pouzdano osigurava prava i zakonske interese ove kategorije lica. Uz to, posebnosti intelektualnog i fiziološkog razvoja maloljetnika, povezane sa nedostatkom životnog iskustva i znanja, neformiranim sistemom vrijednosti, uvjerenja, pogleda i stavova, kao i njihov specifični pravni položaj u društvu, nalažu potrebu za posebnom pravnom regulacijom postupanja s njima u svim fazama krivičnog postupka.

Krivični postupak Ruske Federacije ne zahtijeva obavezno provođenje preliminarnog istraživanja u svim krivičnim predmetima koji se odnose na krivična djela počinjena od strane maloljetnika. Utvrđeno je da se istrage krivičnih djela počinjenih od strane adolescenata provode kako od strane istražitelja, tako i od strane službenika za istragu, u zavisnosti od nadležnosti krivičnih predmeta. Takođe, zahtijeva se posebna analiza pitanja u vezi sa usklađenošću ovog ZKP RF sa međunarodnopravnim aktima, primjenom mjera procesne prinude na adolescente, obustavom krivičnog gonjenja prema maloljetnicima uz primjenu prinudnih mjera vaspitnog utjecaja i specifičnostima provođenja istražnih radnji.

Norme ZKP RF zasnivaju su se na opštepriznatim međunarodnim pravnim standardima i zahtjevima koji se odnose na ostvarivanje pravde prema maloljetnim počiniocima krivičnih djela. Istovremeno, pravna regulativa postupka u krivičnim predmetima koji se odnose na maloljetnike u važećem ZKP RF, postavlja niz pitanja koja zahtijevaju posebno istraživanje. Tako je potrebno istražiti u kojoj mjeri spisak okolnosti koje ZKP RF zahtijeva da budu utvrđene u krivičnim predmetima koji se tiču maloljetnika - omogućava utvrđivanje svih podataka relevantnih za rješavanje pitanja o krivičnoj odgovornosti maloljetnika.

Osim toga, trenutno se sve češće postavljaju pitanja o uspostavljanju maloljetničkog pravosuđa s ciljem usklađivanja postupaka u krivičnim predmetima koji se tiču maloletnika sa opšteprihvaćenim svjetskim standardima. Pri tome, kako je ispravno primijećeno u pravnoj literaturi, u većini publikacija o maloljetničkom pravosuđu govori se o uspostavljanju posebnih sudova za porodične i maloljetničke predmete. Međutim, problem je mnogo širi. Posebnu važnost za stvaranje osnova maloljetničkog pravosuđa ima faza preliminarnog istraživanja u predmetima krivičnih djela počinjenih od strane maloletnika. U vezi s tim, posebno je potrebno razmotriti pitanja vezana za uspostavljanje sistema maloljetničkog pravosuđa u fazi preliminarnog istraživanja.

Literatura

- Автономов, А.С. (2009) *Ювенальная юстиция. Учебное пособие*, Российский благотворительный фонд "Нет алкоголизму и наркомании", Москва.
- Андреевна, А.К. (2009) *Особенности досудебного производства по уголовным делам в отношении несовершеннолетних*, Диссертация ... кандидата юридических наук, гос. юрид. акад., Кемерово, Москва.
- Avaliani, K.A. (2009) *Osobennosti dosudebnogo proizvodstva po ugovolnym delam v otnoshenii nesovershennoletnikh*, Cand. diss., Kemerovo.
- Anuchkina, A. D. (2010) *Zashchita interesov nesovershennoletnikh v usloviyakh sostyazatel'nogo ugovolnogo sudoproizvodstva*, Cand. diss., Kislovodsk.

- Belkin, A.R. (2012) "Menee strogie" mery presecheniya v ugovolnom protsesse Rossii", *Ugolovnoe sudoproizvodstvo*, 3, 22-26.
- Бойко, С.С. (2010) "Специальный состав судов общей юрисдикции в обеспечении защиты прав и законных интересов несовершеннолетних (административно-правовой аспект)", *Юристъ*, № 1, 79-83.
- Борисовна, М.Э. (2001) *Ювенальная юстиция. Проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминологии*, Учеб. пособие для образоват. учреждений М-ва юстиции Рос. Федерации, 2. изд., испр., доп., Дело, Москва.
- Браславская, Е.Ю. (2010) "Развитие ювенальной юстиции в Ростовской области", *Философия права*, РЮИ МВД России, Ростов н/Д., № 2, 22-24.
- Brusnitsyn, L.V. (2015) "New rules of interrogation of underage victims and witnesses in the course of preliminary investigation and in court", *Ugolovnoe pravo*, no. 3, 90-94.
- Bryanskaya, E.V. (2018) *Dokazyvanie po ugovolnym delam v otnoshenii nesovershennoletnikh*, Irkutsk.
- Давлетшин, И.Н., Малышева, Ю.Ю. (2008) "Теоретические проблемы определения понятия ювенальной юстиции и её перспективные элементы", *Вестник ТИСБИ*, № 2, www.law.edu.ru.
- Gimazetdinov, I.R. (2013) *Ugolovno-protseussual'naya forma: obshcheteoreticheskiy, normativno pravovoy i pravoprimeritel'nyy analiz*, Cand, Diss, Izhevsk.
- Grishina, E.P. (2017) "Display of video and camera recording of juvenile victim or witness testimony in criminal proceedings (international standards, legal position of the european court of human rights and Russian legislation)", *Mirovoy sud'ya*, no. 9, 24-29.
- Gus'kova, A.P., Emel'yanov, V.A., Yurchenko, L.V. (2009) *Ugolovno-protseussual'nye voprosy organizatsii yuvenal'nogo sudoproizvodstva v sovremennoy Rossii*, Orenburg.
- Давыдова, Ю. Х. (2015) "Проблемы применения ювенальной юстиции в области защиты прав несовершеннолетних", *Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки*, № 10.
- Додонов В.Н. (2009) *Сравнительное уголовное право. Общая часть*, под общ. ред. С.П. Щербы, Юрлитинформ, Москва.
- Ибрагимова, А.М. (2021) "Понятие несовершеннолетнего в уголовном процессе", *Молодой ученый*, № 34 (376), 118-119. URL: <https://moluch.ru/archive/376/83776>.
- Исмаилов, Б.И. (2002) *Правовые основы системы ювенальной юстиции: учебное пособие*. АГОС, Ташкент.
- Kaeren M.H. (2009) *Juvenile Justice. Fifth Edition*, Wadsworth.
- Комарницкий, А.В. (2009) "Научно-правовое обоснование системы 'Ювенальная юстиция' и учебной дисциплины 'Основы ювенальной юстиции'", *Ленинградский юридический журнал*, № 2, 141-157.
- Криворученко, В.К. (2012) "Ювенальная юстиция: К актуальной юридической и педагогической дискуссии", *Информационный гуманитарный портал Знание. Понимание. Умение*, № 6.
- Kal'nitskiy, V.V. (2016) "Investigative agencies are bound to ensure the defendant's right to interrogate persons testifying against him", *Zakonodatel'svo i praktika*, no. 1, 6-9.
- Karagodin, V.N., Kazakov, A.A. (2017) "Strategies of organization and procedural pre-trial issues upon the facts of crimes committed in respect of minors", *Lex russica*, no. 6, 141-155.
- Кибальник, А., Соломоненко, И. (2004) "Юридические оплошности действующего уголовного закона", *Российская юстиция*, № 6.
- Коваль, Е.Н. (2009) "Ювенальная юстиция как основное направление уголовной политики государства в отношении несовершеннолетних", *Вопросы судебной реформы: право, экономика, управление*, № 1, 2009.
- Комарницкий, А.В. (2011) *Основы ювенального права: Учебник*, СПб, 8-81.
- Кудрявцева, В.Н., Наумов, А.В., Лунеева, В.В. (2006) *Уголовное право России. Общая часть*, Институт государства и права РАН академический правовой университет.
- Kulikova M.M. (2015) "Uchastie roditeley nesovershennoletnikh v kachestve zakonnykh predstaviteley v ugovolnom protsesse", *Sud'ya*, no. 7, 47-51.
- Lamintseva, S.A. (2017) "Protseussual'nye garantii realizatsii prav nesovershennoletnikh v ugovolnom sudoproizvodstve", *Sud'ya*, no. 4, 42-47.

- Леженин В.Н. (2012) *Правовые вопросы семейного воспитания детей*, Воронеж.
- Любавина, М.А. (2003) *Особенности уголовной ответственности несовершеннолетних, Учебное пособие*, Санкт-петербургский юридический институт Генеральной прокуратуры Российской Федерации, Санкт-Петербург.
- Мальчук, О.И., Румянцев, Н.В. (2018) “История ювенальной юстиции в России”, *Уголовно-исполнительное право*, Т. 13(1-4), № 1, 19-24.
- Makarenko, I.A. (2015) “Guarantees of rights and lawful interests of a juvenile accused in the process of criminal investigation”, *Lex russica*, no. 8, 58-69.
- Markovicheva, E.V. (2011) *Ugolovnoe sudoproizvodstvo v otnoshenii nesovershennoletnikh: problemy teorii i praktiki*, Orel.
- Mazyuk, R.V. (2009) *Institut ugovnogo presledovaniya v rossiyskom ugovnom sudoproizvodstve*, Moscow.
- Машинская, Н.В. (2013) “Понятие несовершеннолетнего в уголовном процессе и проблема дифференциации процессуальной формы по делам несовершеннолетних”, *Вестник института: преступление, наказание, исправление*, № 1 (21), 34–37.
- Мелешко Н. П. и др. (2006) *Ювенальная юстиция в Российской Федерации: Криминологические проблемы развития*, Юридический центр Пресс.
- Мельникова, Э. Б. (2000) *Ювенальная юстиция: Проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминологии*, Москва.
- Милуков С. В. (2000) *Российское уголовное законодательство. Опыт критического анализа*, СПб.
- Нагаев, В.В. (2009) *Ювенальная юстиция: Социальные проблемы. Общество с ограниченной ответственностью*. Издательство „Юнити-Дана“.
- Нечаева, А.М. (2014) Семейное право: Семейное право: Учеб. пособие, Москва: Приор.
- Петрухина, И.Л. (2003) *Судебная власть*, Москва.
- Полтавцева, Л. И. (2010) „Ювенальная уголовная политика и ювенальная юстиция: проблема соотношения“, *Юристъ*, № 4, 23-27.
- Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 01.02.2011 № 1 „О судебной практике применения законодательства, регламентирующего особенности уголовной ответственности и наказания несовершеннолетних“ (ред. от 29.11.2016), *Бюллетень Верховного Суда РФ*, 2011, № 4.
- Предеина, И. В. (2005) *Правовые и теоретические основы развития ювенальной юстиции в России: дисс. ... канд. юрид. наук*, Архивная копия от 15 июня 2013 на Wayback Machine, Саратов.
- Российское законодательство X-XX веков. Законодательство первой половины XIX века*. Т. 6. Москва, 1988.
- Российское законодательство X-XX веков. Судебная реформа*, Т. 8. Москва, 1991
- Российское законодательство X-XX веков. Законодательство эпохи буржуазно-демократической революции*, Т. 9., Москва, 1994.
- Садовникова, М. Н. (2009) „Некоторые аспекты ресоциализации несовершеннолетних в зарубежных странах“, *Сибирский юридический вестник*, № 2(45).
- Sem'yanova I. S. (2003) *Problemy sovershenstvovaniya rassledovaniya prestupleniy nesovershennoletnikh: organizatsionno-pravovoy aspekt*, Cand. Diss, Omsk.
- Simović, N.M., Jovašević, D., Mitrović, L., Simović, M.M. (2021) *Maloljetničko krivično pravo, 3. izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Grafomark, Laktaši.
- Simović N.M., Simović M.V., Govedarica M. (2026) *Krivično procesno pravo, Uvod i opšti dio, sedmo izdanje*, Pravni fakultet Univerziteta u Bihaću, Bihać.
- Simović N.M., Simović M.V., Govedarica M. (2026) *Krivično procesno pravo, II (Krivično procesno pravo - posebni dio), šesto izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Istočno Sarajevo, Pravni fakultet.
- Стельмах, В.Ю. (2020) „Дефекты законодательной регламентации уголовного судопроизводства по делам несовершеннолетних“, *Журнал российского права*, № 10, 92-104.
- Sychev, A.A. (2009) *Differentsiatsiya ugovno-protsessual'noy formy proizvodstva po delam nesovershennoletnikh*, Cand. Diss, Nizhny Novgorod.

- Tetyuev, S.V. (2007) *Proizvodstvo po ugovolnym delam v otnošenii nesovershemoletnikh*. Ed. by A. V. Kudryavtseva, Moscow.
- Feijoo, A. (2009). *Adolescent Sexual Health in Europe and the US – Why the Difference?*, National Prevention Information Network.
- Zaynullin, R.I. (2016) „Problems of participation of a legal representative of a juvenile suspect, accused: criminal and procedural and criminalistic aspects“. *Rossiyskiy sledovatel*, no. 16, 3-6.
- Zhuravlev, A.V. (2009) *Naznachenie ugovolnogo nakazaniya nesovershemoletnim*. Российский государственный университет правосудия, Moscow.
- Чернобровкин, В.С. (2005) „Место комиссий по делам несовершеннолетних в системе ювенальной юстиции“, *Вопросы ювенальной юстиции*, № 1(4).
- Цинченко, Г.М. (2015) „Ювенальная юстиция: Риски внедрения“. *Управленческое консультирование*, № 8(80).
- Швец, А.В., Чубукина, А.Е. (2022) „Статья: Правовое положение несовершеннолетних родителей“, *Семейное и жилищное право*, N 5. https://www.consultant.ru/law/podborki/pravovoj_stat_us_nesovershemoletnih/
- Ювенальная юстиция*. Педагогический энциклопедический словарь, Гл. ред. Б. М. Бим-Бад. Большая российская энциклопедия, Москва, 2003.

CRIMINAL PROCEEDINGS AGAINST MINORS IN THE RUSSIAN FEDERATION

academician prof. dr Miodrag N. Simović, prof. dr Vladimir M. Simović

Full member of the Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina; full member of the European Academy of Sciences and Arts; foreign member Russian Academy of Natural Sciences; retired judge of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina; full professor at the Faculty of Law, University of Bihać, professor emeritus; e-mail: msimovic@anubih.ba; <https://orcid.org/0000-0001-5116-680X>.

Judge of the Supreme Court of the Republic of Srpska; Full Professor, Faculty of Security and Protection Slobomir P University of Banja Luka; e-mail: vlado_s@blic.net; <https://orcid.org/0009-0002-9640-6488>.

Abstract: *Criminal proceedings against minors in the Russian Federation are characterized by the specificity compared to regular proceedings, which is explained by the need for additional protection of the rights of minors. At the same time, the valid laws are not always systematic, certain provisions are in contradiction with each other and with the general provisions of the criminal procedure law. Such a situation makes it difficult to apply the law and violates its equality and leads to the adoption of different decisions.*

From the point of view of the systematicity of criminal procedural norms, the paper examines, among other things, those related to the concept of minors, peculiarities that determine the conduct of the proceedings in relation to minor suspects, that is, the accused persons, which differs from general criminal proceedings; circumstances to be determined in the framework of the procedure against minors; participation of a legal representative; the specificity of the application of criminal procedural coercion measures to them; conducting of investigative actions; the implementation of investigative actions and the termination of criminal proceedings, along with the application of coercive educational measures and decisions made by preliminary investigation bodies and courts in relation to minors.

The aim of the research is analysis of the criminal prosecution procedure in cases of minors from the point of view of its balance and structural stability. This implies the application of law-provided peculiarities of investigation and judicial review of criminal offenses committed by minors. In

addition, it is required to possess skills in the context of evidence in cases of minors, the application of criminal coercion measures against them, and the implementation of investigative and judicial actions in relation to them.

Key words: *procedure in criminal offenses against minors; specifics of summoning and hearing the minors; particularities of detention; participation of pedagogues (psychologists), legal representatives.*